

SERIEUS KOMISCH : STAN SPEELT OSCAR WILDE

Al sinds de dag dat de oorspronkelijke leden van Toneelspelersgezelschap Stan op het einde van de jaren '80 afstudeerden aan het Antwerpse conservatorium, was het duidelijk dat deze jonge acteurs theater zouden gaan maken met een heel eigen visie. Een visie zowel op hun eigen *métier* als op het werk van de doorgaans canonicke auteurs die ze vertolkten : Shakespeare (zie hun *Rosalinde* naar *As You Like It*), Büchner, Tsjechov (*Jan* naar *Oom Wanja*, en vorig jaar nog *Ivanov* waarmee de groep terecht heel wat succes oogstte). Na een kleine vijf jaar heeft het verfrissende gezelschap al een behoorlijk deel van het theaterpubliek weten te overtuigen : het feit dat de twee jongste Stan-producties werden geselecteerd op het Theaterfestival 1992 zal wellicht niet vreemd zijn aan het enthousiasme van zowel pers als publiek.

Hun nieuwste productie, *Ernst* (naar Wildes *The Importance of Being Earnest*), bevestigt niet alleen de kwaliteiten van het ondertussen uitgebreide viertal, het typische Stan-concept komt er opnieuw duidelijk in naar voren. In tegenstelling tot verschillende van hun vroegere stukken werd Wildes tekst integraal gebracht, met zelfs de toevoeging van enkele — actualiserende — details. Het tekent het doel dat Stan zich stelt : oudere, al dan niet klassieke, theaterwerken te brengen die de toneelbezoeker van vandaag iets zeggen over zijn leefwereld, stukken die — het cliché blijft toepasselijk — de kijker een spiegel voorhouden.

Dat doel vond je ook weerspiegeld in de typische speelstijl van het gezelschap, die aanvankelijk onterecht werd vergeleken met de acteermethode van *Maatschappij Discordia*. Weliswaar werden een aantal Stan-producties geregisseerd door Discordiaan Matthias de Koning, toch streeft Stan er niet eenzijdig naar de theater-illusie te beklemtonen. In de meeste Stan-producties wordt eerder een tussenweg gezocht tussen dat Discordiaanse theater als theater en een kritiekloos representatief en inlevend acteren. In dit opzicht komt de keuze van Wildes stuk allermintst als een verrassing : *The Importance of Being Earnest* portretteert namelijk een groep mensen wiens realiteit getekend wordt door een hoge graad van illusie, fantasie en vooral pose. Grenzen tussen realiteit en illusie vervagen en mensen worden acteurs.

Het verhaal van *Ernst* is wellicht bekend : twee jongemannen (Algernon en Jack, neven van elkaar) nemen elk de identiteit aan van ene Ernst om de aan oppervlakkigheden verslaafde harten van resp. Cecily en Gwendolen voor zich

te winnen. Zo verliefd denken de mannen te zijn dat ze zich bereid verklaren zich Ernst te laten dopen. Wanneer in een hoogst komische confrontatie de twee meisjes vermoeden op dezelfde Ernst verliefd te zijn, biechten Algernon en Jack alles op. Niets kan dan hun echte liefde nog in de weg staan denken ze, maar dan probeert Gwendolens moeder, de verwaande lady Bracknell, het huwelijk van haar dochter te verhinderen omdat Jack een wees blijkt te zijn. Jack verbiedt op zijn beurt het huwelijk van Algernon met Cecily, over wie hij het voogdschap heeft. Pas in de allerlaatste scène wordt het hele kluwen door de auteur middels een echte 'deus ex machina' ontward : niet alleen ontdekt Jack de echte identiteit van zijn — gelukkig genoeg respectabele — ouders, het blijkt bovendien dat hij de broer is van Algernon en, wat belangrijker is, dat zijn echte naam Ernst is.

Toneelspelersgezelschap Stan brengt Wildes stuk ontdaan van de traditionele ensceneringsmogelijkheden waarbij het stuk wordt gezien als een typische drawing-room comedy : bij hen geen overladen laat-Victoriaans decor en geen pompeuze kostumering. In de plaats daarvan een minimum aan rekwisieten (de gebruikelijke picnicmand met de 'cucumbersandwiches', maar ook een moderne broodrooster) en een baar speelveld dat cirkelt rond een stellage aan toneelspots. Die worden door de butlerfiguur gebruikt om de wisseling tussen de drie bedrijven aan te duiden. Vooraan links een rij oude stoelen, waarin een aantal scènes worden geacteerd. Achter de stoelen een toneeldoek. Ook in de kostumering is soberheid troef : alle personages lopen gekleed in bruine (Cecily, Algernon, Gwendoline), zwarte (Lane, Jack) en grijze (Lady Bracknell) tinten. De enige frivoliteit wordt gevonden in een opzichtelijk collier dat Jack/Ernst draagt.

Door deze minimalisering van decor en kledij komt het zwaartepunt van Stans interpretatie te liggen op de tekst van Wilde, die hier gezegd wordt in een nieuwe, eigen vertaling. Paradoxaal genoeg weet de cast van Stan door op een heel eigenzinnige manier de tekst af te ratelen, de spitsheid van Wildes dialogen op het voorplan te brengen. Ook al komt de dictie van de acteurs op het eerste gezicht uiterst los over, ze is toch heel geritmeerd en beheerst. Door Wildes woorden spervuurgewijs te spuien voegt Stan alvast een dimensie toe aan dit onderhand klassieke stuk. Ook al moet je wellicht Wildes tekst beter kennen om tussen de lawine van replieken de pointes te ontdekken, Stans versie geeft m.i. goed de paradox weer die aan de basis van *The Importance* ligt : enerzijds zette Wilde in de personages die hij ten tonele voert een bepaalde modieuze klasse te kijken, anderzijds leek de levenswijze van die geviseerde klasse sterk op zijn eigen manier van handelen en, vooral, van spreken.

Uit mijn korte samenvatting van het complexe plot bleek al dat Wildes stuk een flink ontwikkelde, traditionele komedie is: een verhaal van liefde, persoonsverwisselingen en tweelingbroers, afgesloten zelfs met een dubbel, mogelijks driedubbel huwelijk. De grote verdienste aan Stans voorstelling is dat ze dat komische schema perfect weten te onderlijnen zonder de verfijnde spitsheid van de dialogen te laten verloren gaan. De samenspraken tussen Jack (Willy Thomas) en Algernon (Damiaan De Schrijver) gaven die dubbele dimensie goed weer, evenals de uiterst grappige liefdesscène tussen Jack en Gwendolen (Sara Deroo), waarin de liefde tussen beiden absurd-menselijk verbeeld werd. Ook al presenteert Stan zich als een groep — ze stonden allen te samen in voor de regie en de scenografie — toch moeten tenslotte de acteerprestaties van Frank Vercruyssen, die de rollen van Lane/Merriman/Miss Prism bracht met een slapstickachtige onverschilligheid, en van Damiaan De Schrijver, die een serieus komische Algernon passionant vertolkte, beklemtoond worden.

Jürgen PIETERS

Ernst door Tg. Stan, in een productie van Monty Antwerpen toerde door Vlaanderen en Nederland in november/december '92. De hier besproken voorstelling vond plaats in het Nieuwpoortteater, Gent.